

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**YLEISEN ASEVELVOLLISUUDEN MYÖNTEISET VAIKUTUKSET
ASEVELVOLLISELLE JA YHTEISKUNNALLE**

Tutkimustyö

Kapteeni
Anssi Hakanen

EUK 63
Maasotalinja

Huhtikuu 2011

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Esiupseerikurssi 63	Linja Maasotalinja
Tekijä Kapteeni Anssi Hakanen	
Tutkimustyön nimi Yleisen asevelvollisuuden myönteiset vaikutukset asevelvolliselle ja yhteiskunnalle	
Oppiaine johon työ liittyy Johtaminen - ja sotilaspedagogiikka	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Huhtikuu 2011	Tekstisivuja 25 Liitesivuja
TIIVISTELMÄ	
<p>Suomessa on käyty usealla taholla osin vilkastakin keskustelua yleisen asevelvollisuuden tarpeellisuudesta ja soveltuvuudesta puolustusjärjestelmän perustaksi tulevaisuudessa. On esitetty vaihtoehtoisia ratkaisuja ammattiarmeijan ja valikoivan asevelvollisuuden suuntaan. Aihe on ajankohtainen, sillä Puolustusvoimissa toimeenpantava suuri rakennemuutos vuonna 2016 vaikuttaa myös yleisen asevelvollisuuden järjestelyihin. Puolustusvoimain ylimmän johdon mukaan yleisen asevelvollisuuden toimivuus varmistetaan tulevaisuudessa liittyen rakenneuudistukseen. Puolustusministeri Jyri Häkämies asetti työryhmän elokuussa 2009 selvittämään yleisen asevelvollisuuden yhteiskunnallisia vaikutuksia. Työryhmän raportissa päädyttiin siihen, että asevelvollisuus on Suomelle ainoa oikea ratkaisu. Tutkimustyössä pyritään tarkastelemaan yleisen asevelvollisuuden, erityisesti sen keskeisimmän osan varusmiespalveluksen, myönteisiä vaikutuksia sen suorittajalle ja yhteiskunnalle.</p> <p>Tutkimustyön päätutkimusmenetelmänä on diskurssianalyysi, jonka katsotaan soveltuvan kriittiseen analyysiin puhuttaessa rationalismiin ja realismiin perustuvasta virallisesta totuudesta nykyaikaisessa yhteiskunnassa. Diskurssianalyysin avulla soveltuvia tarkastelun kohteita ovat esimerkiksi erilaisten valtarakenteiden analysoiminen ja organisaation laadullinen uudistaminen. Edellä mainituista syistä johtuen diskurssianalyysi on erittäin soveltuva tutkimusmenetelmä yleisen asevelvollisuuden ja sen yhteiskunnallisen merkityksen analysointiin. Tutkimustyössä käytetään diskurssianalyysin lisäksi kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Teoreettinen lähestymistapa on diskurssianalyysin tavoin hermeneutiikassa.</p> <p>Sotilaan toimintakyky liittyy kiinteästi yleiseen asevelvollisuuteen. Kyetäkseen suoriutumaan hyvin varusmiespalveluksesta sotilas tarvitsee kaikkia toimintakyvyn osatekijöitä, joita ovat fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja eettis – moraalinen toimintakyky. Sotilaan toimintakyky rakentuu mitä suuremäärin ennen varusmiespalvelusta. Toimintakykyisen sotilaan ominaisuuksiin kyetään vaikuttamaan vanhempien, harrastusten ja aktiivisen koulunkäynnin yhteisvaikutuksella. Varusmiespalveluksen aikana kyetään useimmiten vain vahvistamaan näitä toimintakyvyn osatekijöitä jatkoa ajatellen.</p> <p>Varusmiespalveluksesta on monenlaista hyötyä sen suorittajalle. Varusmiesten itsenäisen työskentelyn taidot ja ryhmätyötaidot lisääntyvät monissa eri tilanteissa. Palveluksen aikana opitaan useita sellaisia kansalaistaitoja, joita kyetään hyödyntämään jatkossa elämän aikana. Varusmiespalvelus vahvistaa nuoren liikunta-, ravinto- ja terveystottumuksia kohtuullisella kansalaiskasvatuksen koulutuksella. Koulutus tuottaa myös osaamista, joista merkittävimpiä ovat johtajakoulutus, kuljettajakoulutus ja ensiapukoulutus. Koulutuksesta on hyötyä monelle suoraan opiskeluaan liittyvien taitojen kehittymisen osalta ja erilaisia pätevyksiä on mahdollista hankkia suoraan työelämän tarpeita varten.</p>	

Puolustusbudjettiin kohdistuvat taloushaasteet aiheuttavat 2010-luvun puolivälissä tarpeen vähentää puolustusvoimien normaaliolojen vahvuutta sekä muuttaa samalla toimintatapoja. Asevelvollisuutta on myös kehitettävä talouden muutospaineissa, mutta turvattava sen toimivuus edelleen kaikkia nuoria miehiä koskevana velvollisuutena ja mahdollisuutena suorittaa naisten vapaaehtoinen asepalvelus. Varusmiespalveluksen yhteiskunnallisia vaikutuksia ovat sen kautta syntyvät valmiudet erilaisiin ammatteihin, yksilön päätöksentekokyvyn kehittyminen, ammattitaidon ja johtamistaidon kehittyminen sekä ryhmätyöskentelytaitojen lisääntyminen.

Yleisellä asevelvollisuudella on merkittävä institutionaalinen asema suomalaisessa yhteiskunnassa. Suoritettuaan varusmies- tai siviilipalveluksen asevelvolliset ovat yhteiskunnan kannalta erilaisessa asemassa kuin palveluksen käymättömät. Heillä on paremmat valmiudet pärjätä työelämässä ja yhteiskunnan kansalaisina.

AVAINSANAT

Asevelvollisuus, varusmiespalvelus, suomalainen yhteiskunta, sotilaan toimintakyky, vaikuttavuus

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN TEOREETTISET PERUSTEET	3
2.1	AIEMMAT TUTKIMUKSET, TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUKSEN RAJAUS	3
2.2	KESKEISET KÄSITTEET JA MÄÄRITELMÄT.....	5
2.3	VIITEKEHYS JA TUTKIMUSASETELMA.....	7
2.4	TIETEENFILOSOFIA.....	8
3	SOTILAAN TOIMINTAKYVYN MERKITYS JA VARUSMIESPALVELUKSEN HYÖTY VARUSMIEHEN NÄKÖKULMASTA	11
3.1	SOTILAAN TOIMINTAKYKY OSANA ASEVELVOLLISUUTTA	11
3.2	TOIMINTAKYKYISEN SOTILAAN PERUSTEIDEN RAKENTUMINEN ENNEN VARUSMIESPALVELUSTA	12
3.3	VARUSMIESPALVELUKSESSA KOULUTETTAVAT VALMIUDET JA PÄTEVYYDET.....	15
3.4	NAISTEN VAPAAEHTOINEN ASEPALVELUS	18
4	ASEVELVOLLISUUDEN SUORITTAMISESTA SAATAVA HYÖTY YHTEISKUNNAN KANNALTA	19
4.1	SUOMALAINEN MAANPUOLUSTUSJÄRJESTELMÄ MUUTOSPAINEISSA	19
4.2	ASEVELVOLLISUUDEN ROOLI YHTEISKUNNAN TUKIPILARINA	21
5	YHDISTELMÄ	24
	LÄHTEET	26

YLEISEN ASEVELVOLLISUUDEN MYÖNTEISET VAIKUTUKSET ASEVELVOLLISELLE JA YHTEISKUNNALLE

1 JOHDANTO

”Asepalvelus ei ole ainoastaan palvelusvelvollisuus, vaan se kouluttaa ja opettaa myös joukossa olemista, yhteisöllisyyttä ja pärjäämisen taitoja, joista on ollut hyötyä monessa siviilielämänkin tilanteessa”.

(Oikeus vai velvollisuus keskustelusivusto 18.12.2010.)

Asevelvollisuuslain perusteella säädetään maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä asevelvollisena puolustusvoimissa. Lain mukaan jokainen miespuolinen Suomen kansalainen on asevelvollinen. (Finlex asevelvollisuuslaki 22.12.2010.) Tulevaisuuden vaihtoehtoina Suomessa yleiselle asevelvollisuudelle on esitetty ammattiarmeijan tai valikoivan asevelvollisuuden vaihtoehtoja. Poliittisessa keskustelussa on myös viime aikoina esitetty näkökanta, jonka mukaan yleinen asevelvollisuus ei enää olisi tarpeen tarkasteltaessa Suomen puolustuksen järjestelyjä tulevaisuudessa. Yleisestä asevelvollisuudesta luovuttiin Ruotsissa heinäkuussa 2010 ja myös Saksa lakkautti sen tammikuussa 2011. Suomen kaltainen noin 80 prosenttia kattava yleinen asevelvollisuus on Euroopan Unionin maista ainoastaan Kreikassa ja Kyproksella. Yleisestä asevelvollisuudesta luopumisella olisi arvioiden mukaan paljon enemmän haittavaikutuksia, kuin mitä hyötyä sillä saavutetaan nuorison tulevaisuuden ja myös suomalaisen yhteiskunnan kannalta. Lisäksi se on kustannustehokkain malli Suomen kaltaisen maan puolustusratkaisuksi. (Siilasmaa 2010, 12.) Puolustusvoimien rakenneuudistusta tarkasteltaessa yleinen asevelvollisuus on puolustusvoimien ylimmän johdon ja Siilasmaan johtaman asevelvollisuustyöryhmän tekemän raportin perusteella järjestelmä, johon nojataan tulevaisuudessaakin.

”Puolustusperiaatteena tulee olemaan alueellinen puolustus, tosin edelleen kehiteltynä. Asevelvollisuuden toimivuus varmistetaan. Uudistettujen puolustusvoimien rakennuskiviä ovat:

- vahva maanpuolustustahto ja siihen perustuva motivoiva ja yksilölliset vahvuudet huomioon ottava asevelvollisuus,

- korkeatasoinen osaaminen sekä

- yhteistoimintaan perustuva ja yhteisvaikutuksia hyödyntävä suorituskyky, johon voidaan luottaa”

(Puolustusvoimain komentaja kenraali Ari Puheloinen, 20.9.2010.)

Varusmiespalveluksen jälkeen useat henkilöt ovat kokeneet, että he ovat saaneet varusmiespalveluksesta monenlaista oppia elämää varten, mistä on ollut heille todellista hyötyä. (Myllyniemi 2010, 44.) Osa opista on selkeästi nimettävissä olevaa käytännöllistä, esimerkiksi he ovat oppineet käyttämään jotain välinettä. Osa opista on taas sellaista, jota ei välttämättä itse tiedosta. Opeista ja kokemuksista saattaa olla kuitenkin hyötyä myöhemmin elämässä. (Siilasmaa 2010, 97.) Yleisestä asevelvollisuudesta ei ole ainoastaan hyötyä sen suorittajalle itselleen, vaan sillä on olennaista merkitystä myös yhteiskunnallisesti tarkasteltuna. Toisaalta varusmiespalvelus saattaa aiheuttaa haittaa senhetkiselle elämäntilanteelle. Varusmiespalveluksen aloittanut henkilö on mahdollisesti joutunut jäämään työelämästä, opinnot saattavat keskeytyä tai niiden aloittaminen saattaa lykkääntyä varusmiespalveluksen takia (Myllyniemi 2010, 44). Lisäksi on mahdollista, että kotiolojen arjen pyörittäminen saattaa muodostua melko raskaaksi erilaisten elämäntilanteiden vuoksi. (Hoikkala ym. 2009, 216.)

Tutkimustyö rakentuu johdannosta, tutkimuksen teoreettisia perusteita käsittelevästä luvusta, kahdesta pääluvusta sekä yhdistelmästä. Tutkimuksen ensimmäisessä pääluvussa käsitellään sotilaan toimintakykyä ja sen merkitystä suhteessa asevelvollisuuteen sekä varusmiespalveluksen hyötynäkökulmaa yksilön kannalta. Asevelvollinen tarvitsee toimintakyvyn eri osatekijöiden valmiuksia kyetäkseen suorittamaan varusmiespalveluksen. Alaluvuissa käsitellään varusmiespalveluksen suorittamiseen vaikuttavia tekijöitä sekä varusmiespalveluksen antamia valmiuksia ja pätevyyskäsitteitä. Lisäksi ensimmäisessä pääluvussa on alaluku, jossa käsitellään tasa-arvon näkökulmasta naisten vapaaehtoisen asepalveluksen asemaa osana asevelvollisuutta.

Tutkimustyön toisessa luvussa käsitellään asevelvollisuusjärjestelmän yhteiskunnalle tuottamia positiivisia vaikutuksia. Luvun ensimmäisessä alaluvussa käsitellään asevelvollisuusjärjestelmän rakentumista ja sen asemaa muuttuvassa yhteiskunnassa. Toisessa alaluvussa käsitellään positiivisia vaikutuksia, joita asevelvollisuudella on suomalaiseen yhteiskuntaan. Tutkimustyön päättää yhdistelmä, jossa on tutkijan pohdintaa aiemmin esitettyjen seikkojen pohjalta. Yhdistelmässä käsitellään lisäksi tutkimustyön realibiliteettia sekä validiteettia sekä sitä, mikä on näkökulma mahdolliselle jatkotutkimukselle.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET PERUSTEET

2.1 Aiemmat tutkimukset, tutkimusongelma ja tutkimuksen rajaus

Yleisestä asevelvollisuudesta on tehty aiemminkin tutkimuksia, joskin eri näkökulmista. Puolustusministeriö asetti 1990-luvulla työryhmän tutkimaan varusmiespalvelusta, ja tuloksena oli tuolloin ehdotus varusmiespalveluksen kehittämiseksi. Vuonna 2007 puolustusministeriö teetätti tutkimuksen selvittääkseen toisaalta asevelvollisuusjärjestelmän vaikutuksia kansantalouteen ja kahden varuskunnan toimintojen taloudellista vaikuttavuutta ja toisaalta varusmiespalveluksen suorittamisen vaikutuksia asevelvollisen opintoihin ja työmarkkina-asemaan. Vuonna 2008, Tunnetut sotilaat - teoksen kirjoittajat, Tommi Hoikkala, Mikko Salasuo ja Anni Ojajärvi tekivät osallistuvaa havainnointia varusmiespalveluksesta. He saivat omakohontaista kokemusta ja keräsivät muiden varusmiesten palveluskokemuksia sekä kartoittivat institution armeijaelämälle ominaisia reunaehtoja Kainuun Prikaatissa ja Panssariprikaatissa. Puolustusministeri Jyri Häkämies asetti vuonna 2009 työryhmän selvittämään asevelvollisuuden yhteiskunnallisia vaikutuksia. Asevelvollisuustyöryhmäksi nimetty työryhmä luovutti syksyllä 2010 laajan loppuraporttinsa, jossa on mittava määrä toimenpide-ehdotuksia. Raportissa todetaan, että asevelvollisuuden yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi on haasteellista, koska siihen liittyy paljon ei-konkreettisia arvoja, joiden selvittäminen ja merkitysten arviointi on hankalaa. (Siilasmaa 2010, 8.) Lisäksi nuorisobarometri vuodelta 2010 käsitteli ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä erityisesti nuorten varusmiespalveluksesta saamia kokemuksia.

Tutkimustyön tutkimusongelma muodostuu yleisen asevelvollisuuden asemaan vaikuttavien tekijöiden tarkastelusta. Tutkimustyön tavoitteena on tarkastella yleisen asevelvollisuuden merkitystä suomalaisen yhteiskunnan kannalta. Tarkastelun näkökulma on erityisesti positiivisessa vaikuttavuudessa varusmiespalveluksen suorittaneelle henkilölle ja sekä positiivisessa vaikuttavuudessa yhteiskunnan kannalta. Tutkimustyössä ei tarkastella yleisen asevelvollisuuden merkitystä Suomen puolustusjärjestelmää kehitettäessä tulevaisuudessa. Lisäksi tutkimustyössä ei käsitellä muuttuvan turvallisuusympäristön vaikutuksia yleiseen asevelvollisuuteen osana Suomen puolustusjärjestelmää. Tutkimustyössä tarkastellaan, mitä hyötyä henkilö saa asevelvollisuusjärjestelmän keskeisestä osasta eli varusmiespalveluksesta sekä mitä hyötyä varusmiespalveluksen suorittaneesta henkilöstä on suomalaiselle yhteiskunnalle. Reservin kertausharjoitusten sekä varusmiespalveluksen jälkeinen reservin ajan pohdinnan vaikutuksia ei käsitellä tässä tutkimustyössä.

Pääkysymykset ovat:

- Mitä hyötyä asevelvollisuudesta on sen suorittajalle?
- Millaista yhteiskunnallista hyötyä on yleisellä asevelvollisuudella?

Apukysymykset, joilla täydennetään pääkysymyksiä, ovat:

- Millä tavoin varusmies- tai siviilipalveluksen suorittanut henkilö on toimintakykyisempi yhteiskunnan kansalainen?
- Millaista myönteistä yhteiskunnallista vaikutusta saavutetaan sillä, että varusmiespalveluksen suorittaa suurin osa miespuolisesta ikäluokasta?

Tutkimusongelma ja kysymysten asettelu ovat perusteltuja. Tärkeimpänä syynä asian tutkimiselle on se, että Puolustusvoimissa vuonna 2016 tapahtuva suuri rakennemuutos on tuonut esille selkeän tarpeen myös yleisen asevelvollisuuden aseman kriittiselle pohdinnalle. Tarkoituksena on pohtia yleisen asevelvollisuuden myönteisiä vaikutuksia yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta osana Suomen puolustusvoimien ratkaisua tarvittavan puolustuskyvyn tuottamiseksi tulevaisuudessa.

2.2 Keskeiset käsitteet ja määritelmät

Asevelvollisuus

Suomessa asevelvollisuus tarkoittaa valtion määrittämää kansalaisten velvollisuutta osallistua valtion puolustamiseen ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen takaamiseen. Aseellisen palveluksen sijasta on mahdollista suorittaa siviilipalvelus rauhan aikana. Yleinen asevelvollisuus koskee Suomessa 18 - 60-vuotiaita miehiä ja heitä kutsutaan asevelvollisiksi. Aseellinen varusmiespalvelusaika on 180, 270 tai 362 päivää koulutuksesta riippuen ja aseeton 270 tai 362 päivää. Siviilipalvelukseen määrätään asevelvolliset, jotka vakaumuksensa perusteella ovat estyneet suorittamasta palvelusta. Sen kesto on 362 päivää. Kokonaan palveluksesta kieltäytyneet tuomitaan vankilaan 181 päiväksi. Naisten on mahdollisuus suorittaa vapaaehtoinen asepalvelus. (Finlex asevelvollisuuslaki 22.12.2010.) Tutkimustyössä asevelvollisuus on keskeisimpiä käsitteitä.

Varusmiespalvelus

Varusmiespalvelus on Suomessa perustuslain tarkoittama tapa suorittaa asevelvollisuus. Varusmiespalveluksen ovat velvoitettuja suorittamaan kaikki asevelvolliset miehet, joilla ei ole vakaumukseen perustuvia syitä, jotka estävät varusmiespalveluksen suorittamisen. Varusmiespalveluksen suorittamisen jälkeen siirrytään reserviin, kunnes täytetään 60 vuotta. (Finlex asevelvollisuuslaki 22.12.2010.) Varusmiespalveluksen suorittanut suomalainen mies tai nainen on tutkimustyössä keskeisessä asemassa tarkasteltaessa varusmiespalveluksen myönteisiä vaikutuksia henkilölle itselleen ja yhteiskunnalle.

Suomalainen yhteiskunta

”Yhteiskunta muodostuu ihmisistä ja heidän yhteisöistään, jotka asuvat ja ovat vuorovaikutuksessa tietyllä maantieteellisellä alueella. Erilaiset instituutiot, poliittiset käytännöt ja valtarakenteet, infrastruktuuri ja kulttuuri ovat osa yhteiskuntaa”. (Wikipedia yhteiskunta 1.3.2010.) Suomalainen yhteiskunta perustuu demokratiaan ja tasa-arvoisuuteen. Suomessa valtio huolehtii siitä, että jokaisella kansalaisella on taloudellinen perusturva. Valtion ja kuntien tarjoamat palvelut ovat kaikkien kansalaisten käytössä. Hyvinvointipalvelut kustannetaan verovaroin eli jokainen suomalainen maksaa osan palkastaan veroina valtiolle.

Yhteiskuntajärjestyksen noudattamista valvovat viranomaiset ja kaikki ovat tasavertaisia lain edessä. Sukupuolten välillä vallitsee tasa-arvo eli naisilla ja miehillä on yhtäläiset oikeudet. Tutkimustyössä tarkastellaan myös, mitä mahdollisia myönteisiä vaikutuksia asevelvollisuudella ja erityisesti varusmiespalveluksella on suomalaisen yhteiskunnan kannalta.

Sotilaan toimintakyky

Sotilaan toimintakyky muodostuu fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta ja eettis- moraalista toimintakyvystä ja valmiudesta toimia tilanteen mukaisesti, luovasti ja vastuullisesti ympäristössä, jolle tyypillisiä ovat muutokset, epävarmuus, ristiriitaisuudet ja yllätyksellisyys. Toimintakykyiset sotilaat muodostavat perustan joukon suorituskyvyille. Toimintakykyiselle sotilalle on ominaista soveltaa hallittua taitoa ja oppia kokemuksista. (Toiskallio 1998, 9.) Varusmiespalveluksen suorittamisen kannalta on sotilaan toimintakyvyllä suuri merkitys. Toimintakyvyn osatekijöiden ollessa tasapainossa, on mahdollista saada varusmiespalveluksesta positiivista hyötyä tulevaisuutta varten. Näitä tekijöitä on esitetty jäljempänä tutkimustyön pääluvuissa.

Vaikuttavuus

Vaikuttavuutta voidaan määritellä usealla eri tavalla. Se voi olla muutoksen aikaansaamista tai sen estämistä, saavutetun tilan säilyttämistä. Vaikuttavuudella voidaan kuvata tavoitteiden tai toteutumisen astetta. Se voi olla toisaalta myös kykyä saada vaikutusta aikaan (Meklin vaikuttavuuden käsite 3.3.2011). Vaikuttavuus on arvioinnin sanaston avainkäsitteitä. Vaikuttavuuden arvioinnilla tarkoitetaan pysyvien tai merkittävien muutosten järjestelmällistä analysointia, jotka ovat tapahtuneet ihmisten elämässä. Muutokset voivat olla positiivisia tai negatiivisia, tarkoituksellisia tai tahattomia (Kehitysyhteistyön palvelukeskus vaikuttavuus 28.2.2011). Tutkimustyössä vaikuttavuudella tarkoitetaan positiivisia tekijöitä, joita yleisellä asevelvollisuudella on sen suorittajaan ja yhteiskuntaan.

2.3 Viitekehys ja tutkimusasetelma

Tutkimustyön viitekehys on rakennettu päätutkimusongelman ympärille, jossa keskeisenä tekijänä on yleinen asevelvollisuus Suomessa. Yleisellä asevelvollisuudella on vaikutusta suomalaisen yhteiskuntaan monien eri tekijöiden kautta ja päinvastoin. Tutkimustyössä yleiseen asevelvollisuuden ja yhteiskunnan kentässä vaikuttavina tekijöinä on sotilaan toimintakyky sekä asevelvollinen henkilö.

KUVA 1. Tutkimustyön viitekehys.

Teoriaperustan tavoitteena tutkimustyössä on teorian käyttäminen tutkimuksen tavoitteiden täsmentämisessä ja ohjaamisessa. Tutkimustyössä käytetään induktiivista päättelyä ja aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Induktiivisessa päättelyssä tutkimustyön kulku on seuraavanlainen: Aluksi muotoillaan tutkimusongelma ja kerätään siihen liittyvää aineistoa. Seuraavaksi tehdään aineistolle tutkimusongelman tarpeiden mukaisia kysymyksiä ja kerätään esimerkiksi tematisoiden tai luokitellen analyysin tulokset. Sitten etsitään yleisiä linjoja tai yleistämismahdollisuuksia ja lopuksi suoritetaan mahdolliset yleistykset, teoretisoinnit tai yhdistämiset muiden tutkimusten tuloksiin. Puhdas induktiivinen päättely ei ole kuitenkaan mahdollista, koska se perustuu ainoastaan havaintojen kuvaamiseen ilman minkäänlaisia ennakkokäsityksiä tutkittavasta ilmiöstä.

Aineistolähtöisesti tutkimusta tehtäessä pääpaino on aineistossa, mikä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi analyysiyksiköt eivät ole ennalta määrättyjä ja teoria rakennetaan aineisto lähtökohdista. Tällöin voidaan puhua induktiivisuudesta, joka etenee yksittäisistä havainnoista yleisempiin väitteisiin. (Eskola & Suoranta 1998, 83.) Induktiivisen lähestymistavan lähtökohdista ei siis ole teorian tai hypoteesien testaaminen, eikä tutkija määrää sitä, mikä on tärkeää. (Hirsjärvi ym. 2004, 155.) Absoluuttisesti aineistolähtöistä tutkimusta on vaikea toteuttaa jo siksi, että havainnot ovat yleisesti hyväksytyt ajatuksen mukaan teoriapitoisia. Ei siis ole olemassa objektiivisiä havaintoja, sillä esimerkiksi käytetyt käsitteet ja menetelmät ovat tutkijan asettamia ja vaikuttavat tuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98.) Tutkimustyössä analysoidaan induktiivisen päättelyn ja aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla Siilasmaan työryhmän raportissa ja tutkimustyön muissa keskeisissä lähteissä esiintyneitä tekijöitä.

Koska tutkimustyössä tarkastellaan niitä diskursseja, jotka yleisen asevelvollisuuden kautta yhteiskuntaan vaikuttaa, muotoutuu, ja merkitsee sekä niiden välisiä suhteita, on selvää, että tämän työn teoreettisessa osassa käsitellään näiden diskurssien syntymiseen ja vaikuttamiseen liittyviä teorioita.

2.4 Tieteenfilosofia

Tutkimustyön tekemiseen liittyvät syvimmit ja periaatteellisimmat päätökset tehdään tieteenfilosofisella tasolla, joko tiedostaen tai tiedostamatta. Silloinkin kun tutkielma on hyvin käytännöllistä, tähtää työelämän sovellutuksiin ja kun se ei ole teoreettisilta lähtökohdiltaan hyvin syvälistä, on siitä löydettävissä useita oletuksia. Nämä oletukset koskevat maailmaa, ihmistä, tiedonhankintaa ja niin edelleen, ja niitä nimitetään tutkielman taustasitoumuksiksi eli filosofiksi perusoletuksiksi. Tieteenfilosofian taustalla ovat neljä perusoletusta: ontologia, epistemologia, logiikka ja teleologia. Lisäksi tieteenfilosofiaan liittyy läheisesti tieteen etiikka. (Hirsjärvi ym. 2004, 120.)

Tutkimukseen liittyvissä käsityksissä ontologia ja epistemologia ovat yleensä merkittävässä asemassa. Käsitykset eivät ole kuitenkaan aina niin yksinkertaisia vaan jopa hyvinkin ongelmallisia. Ontologiassa kysymykset kohdistuvat todellisuuden luonteeseen; Mikä on tutkittavan ilmiön luonne? Mikä on todellista? Mitä voidaan pitää todisteina? Epistemologisissa eli tieto-opillisissa tarkasteluissa taas käsitykset koskevat ongelmia, jotka liittyvät tiedonsaantiin ja tiedostamiseen: Millä metodologisella otteella pystytään parhaiten lähestymään tutkimuskohdetta? Mikä suhde vallitsee tutkijan ja tutkittavan kohteen välillä? Mikä asema arvoilla on ilmiöiden ymmärtämisessä? Logiikka käsittelee toteen näyttämisen ja todistamisen periaatteita ja siinä kysytään ovatko kausaaliset kytkennät mahdollisia tiedon osien välillä? Sen lisäksi ollaan kiinnostuneita mm. siitä, mitkä ovat tieteellisen tiedon lähteet, ja miten tieteellisiä välineitä perustellaan. Teleologia esittää kysymyksiä tarkoituksesta, mitä varten tutkimus tehdään ja miten tutkimus lisää tietoa tutkittavasta asiasta. (Hirsjärvi ym. 2004, 120.)

Tieteenfilosofiassa on ominaista, että teoria ja käytäntö ovat luontevasti suhteessa toisiinsa. Siinä otetaan kantaa kysymyksiin, millaisia kysymyksiä tiede voi tutkia, millaista tiede voi olla ja mitä tieteen tekemisellä voidaan saavuttaa. Näin ollen tieteenfilosofia ei pelkästään kuvaa millaisia asioita siihen liittyy tai mitä tiede on. (Salonen 2007, 111.) Tutkimustyön tieteenfilosofisena taustaolettamuksena on hermeneutiikka. Hermeneuttisen kehän mukaan tutkijalla on aina jokin esiyymmärrys tutkittavasta asiasta. Tulkinnessa on kiinnitettävä huomiota merkitysyhteyksiin ja kontekstiin, eli niihin asioihin, jotka esiintyvät ilmiön yhteydessä. Tämä menettely johtaa sitten uusien ilmiöiden tulkintaan. Tällä tavoin tulkintaprosessi etenee kehämaisesti ilmiöstä sen merkitysyhteyksiin ja takaisin. Tässä prosessissa ilmiön kokonaisuus ymmärretään sen osien kautta ja osat vuorostaan kokonaisuuden kautta. (Gadamer 2005, 207 - 209.) Kaksoishermeneuttinen kehän avulla tutkimustyössä pyritään tulkitsemaan merkitysten sisältöä toisen ihmisen kokemasta todellisuudesta.

2.5 Tutkimusmenetelmä

Tutkimustyössä päätutkimusmenetelmänä on diskurssianalyysi, jonka katsotaan soveltuvan kriittiseen analyysiin puhuttaessa rationalismiin ja realismiin perustuvasta virallisesta totuudesta nykyaikaisessa yhteiskunnassa. Esimerkiksi erilaisten valtarakenteiden analysoiminen ja organisaation laadullinen uudistaminen ovat soveltuvia kohteita diskurssianalyysin avulla suoritettavan tarkastelun kohteiksi. (Huhtinen 2002, 43.) Edellä mainituista syistä johtuen diskurssianalyysi on erittäin soveltuva tutkimusmenetelmä yleisen asevelvollisuuden ja sen yhteiskunnallisen merkityksen analysointiin.

Diskurssianalyysiin soveltuu lisäksi hyvin kaksois hermeneuttinen tutkimusote. Kaksois hermeneutiikassa ei pyritä vain ymmärtämään, mitä keskustelun vastapuoli sanoo, vaan pyritään ymmärtämään vastapuolen sanoman todellista sisältöä. (Norreklit 2006, 4-8.) Diskurssianalyysin teoreettiset lähtökohdat tulevat sosiaalisesta konstruktionismista ja ne liittyvät käsitykseen todellisuuden luonteesta ja mahdollisuuksistamme jäsentää ympäröivä maailma. Teoreettinen tausta johtaa diskurssianalyysille tyypillisiin aineiston keruun ja käsittelemisen käytäntöihin, eli metodologiaan. Diskurssianalyysissa metodi ja teoria ovat tiukasti toisiinsa kytkeytyviä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 21.12.2010.)

Diskurssianalyysissa korostetaan kielen ja siihen liittyvien prosessien sekä kielen ja puheen kontekstin merkitystä. Diskurssianalyysin, kuten muidenkin sosiaalisen konstruktionismin traditioiden mukaan me sekä tuotamme että tulkitsemme ympäröivää todellisuuttamme erilaisten sille asettamiemme merkitysten kautta. Todellisuutemme on siis merkitysvälitteistä. Merkitysjärjestelmät ovat kulttuurisia ja eri tavoin valtaan kietoutuneita. Tästä syystä diskurssianalyysia ei voi pitää pelkästään tutkimustyön menetelmänä vaan kyseessä on yhtä aikaa sekä teoreettinen että metodologinen viitekehys. (Huhtinen 2001, 14; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 21.12.2010.)

Diskurssianalyysissä tekstit ja niiden kantamat merkitykset jäsennetään yleisimmiksi puheentavoiksi, diskursseiksi, joilla sosiaalista todellisuutta on tapana tuottaa. Diskurssi pitää sisällään ajatuksen, jonka mukaan merkitykset tuotetaan diskursseissa. Yleisellä tasolla voitaneen kuitenkin sanoa, että diskurssi viittaa puhumisen ja kirjoittamisen tapoihin. Diskurssi voidaan ymmärtää suhteellisen yhdenmukaiseksi merkitykselliseksi merkitysjärjestelmäksi, jossa jokin kohde rakennetaan, ylläpidetään ja myös muutetaan. Lisäksi on tärkeää ymmärtää, että diskurssit ovat rajattuja kielen alueita, jotka esiintyessään rajaavat toisia kategorisointitapoja ja näkökulmia pois. On tavallista, että julkisessa keskustelussa yleisestä asevelvollisuudesta ja sen tulevaisuudesta asetetaan yleinen asevelvollisuus usein vastakkain ammattiarmeijan kanssa ja näin rajataan kaikki muut mahdolliset näkökulmat pois. Voidaan kuitenkin todeta, että samalla kun diskurssit rajaavat kohteita, sisältävät ne yhtä aikaa mahdollisuuden kohteen uudelleenmäärittelyyn. (Linturi metodix 22.12.2010.)

Yleisestä asevelvollisuudesta on löydettävissä useita eri diskursseja. Ne eivät ainoastaan kuvaile olemassa olevaa todellisuutta, vaan myös jäsentävät ja pitävät yllä tiettyä mielikuvaa tästä todellisuudesta. Vallitsevat ja perinteiset puhettavat asevelvollisuudesta korostavat keskeisiä traditioita, kuten isänmaallisuutta, maanpuolustustahtoa, talvisodan henkeä, kunniaa, suomalaista elämäntapaa ja sen puolustamista. Vallitseva ja historiallinen asevelvollisuuden diskurssi korostaa asevelvollisuuden säilyttämistä. Diskurssi pohjautuu talvisodan henkeen ja tätä kautta puoltaa asevelvollisuuden säilyttämistä. Tämä tarinan ympärille on kietoutunut vahvasti kansallinen identiteettimme. Naton ja Euroopan Unionin rooleista keskusteltaessa on tuotu esiin uudenlaisia diskursseja Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisesta suuntauksesta tulevaisuudessa. Kansainvälisen puolustusyhteistyön merkitys korostuu jatkossa entistä enemmän ja se nostaa esiin ristiriitaisia diskursseja, sillä ulkopoliittikka on kansainvälistä kun taas puolustuspolitiikka on ollut tähän asti kansallista.

Asevelvollisuutta koskevien paikoin ristiriitaisten diskurssien osalta on kuitenkin todettava, että asevelvollisuus nauttii kansalaisten keskuudessa edelleen suurta kannatusta. (Myllyniemi 2010, 58.) Siilasmaan työryhmän raportissa ilmenee useita tekijöitä, joita voidaan tarkastella diskurssianalyysin kautta. Näitä tekijöitä ovat mm. maanpuolustustahto, velvollisuus, tunne, poliittinen ja hallinnollinen näkökulma sekä sotilaspedagogiikka. Tekijöitä käsitellään tarkemmin jäljempänä tutkimustyön pääluvuissa.

3 SOTILAAN TOIMINTAKYVYN MERKITYS JA VARUSMIESPALVELUKSEN HYÖTY VARUSMIEHEN NÄKÖKULMASTA

3.1 Sotilaan toimintakyky osana asevelvollisuutta

Puolustusvoimien koulutuksen päätehtävänä on tuottaa suorituskykyisiä sodan ajan joukkoja. Tämä usein esille tuotu tavoite saattaa hämärtää sen tosiasian, että suorituskykyinen joukko voi rakentua vain toimintakykyisistä yksilöistä, sotilaista. (Toiskallio 1998, 8.) ”*Mutta vaikka toimintakyky on yksilötason käsite, sitä on tutkittava suhteessa yhteiskunnalliseen ja kulttuuriin ympäristöön*” (Toiskallio 1998, 9). Tähän liittyvät siten esimerkiksi sotilaiden liikunta-, pukeutumis- ja ravintotottumukset yhtä lailla kuin erilaiset valmiudet selviytyä maasto-olosuhteissa. Toimintakykyyn kuuluvat myös itsetunto- ja luottamus, jotka eivät ole myöskään pelkästään sisäsyntyisiä ominaisuuksia.

Sotilaan toimintakyky muodostuu neljästä eri perusulottuvuudesta, jotka ovat fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja eettis-moraalinen toimintakyky. Fyysinen toimintakyky on sotilaan kykyä suoriutua erilaisista vaativista tehtävistä oman kuntonsa mukaisella tavalla eli tarvitaan fyysisiä ominaisuuksia ja kykyjä toimintojen suorittamiseksi. Sotilas tarvitsee selviytyäkseen taistelukentällä myös kykyä erilaisen informaation käsittelyyn. Fyysiseen toimintakykyyn liittyy monin tavoin kiinteästi myös psyykkinen toimintakyky, jolla tarkoitetaan esimerkiksi kykyä ylläpitää omat peruselintoiminnot (muun muassa lämmön säätely ja nestetasapaino). Ilman kognitiivisia prosesseja eli informaatiotiedon käsittelykykyä tarvittavissa tilanteissa ei pelkällä fyysisellä toimintakyvyllä selviä taistelukentän olosuhteissa. Sosiaalisen toimintakyvyn kautta sotilaalla on mahdollisuus olla aktiivisena joukon osatekijänä tilanteissa, jotka vaativat joukon suorituskykyä sekä toisaalta kykyä toimia vuorovaikutussuhteessa toisiin sotilaisiin. Eettis-moraalinen toimintakyky liittyy vastuullisuuteen ja oikeustajuun eli se on läheisessä suhteessa sosiaaliseen toimintakykyyn. Sotilaan on siten kyettävä tekemään nopeasti muuttuvissa ja henkistäkin lujutta vaativissa tilanteissa ratkaisuja oikean ja väärän välillä sekä kantamaan vastuunsa tekemistään päätöksistä. (Toiskallio 1998, 8-9.)

3.2 Toimintakykyisen sotilaan perusteiden rakentuminen ennen varusmiespalvelusta

Sotilaan toimintakykyä ei rakenneta enää kuin tietyiltä osin varusmiespalveluksen aikana, joten suuri osa tarvittavista ominaisuuksista on rakennettava ja tiedostettava jo nuoruusiän aikana ennen palvelukseen astumista. Vaikka yleisesti on tiedossa sanonta, että ”armeija tekee pojista miehiä”, on tulevan sotilaan perhesuhteilla, harrastuksilla ja aktiivisella koulunkäynnillä merkittävä asema toimintakykyisen sotilaan perusteiden muokkaajana. Varusmiespalveluksen suorittanut henkilö hyötyy tulevaisuutta ajatellen hänen isänmaataan kohtaan tekemästään velvollisuudesta suuressa määrin. Tämä siitä huolimatta, että nuoret kokevat armeija-aikansa usein kovin vastenmieliseksi taakaksi senhetkisessä elämänvaiheessa. (Hoikkala ym. 2009, 216.) Arvokkaat tiedot ja taidot konkretisoituvat vasta paljon myöhemmin erilaisissa tilanteissa, joissa hankittuja kokemuksia päästään osin tiedostamattakin hyödyntämään. Varusmiespalveluksen suorittaminen antaa lisää nuoren tarvitsemia taitoja suoriutua erilaisista elämäntilanteista. Toimintakykyisellä sotilaalla ja varusmiespalveluksen suorittamisella on oleellinen yhteys toisiinsa.

Varhaisessa nuoruudessa tottuminen liialliseen omaehtoiseen vapauteen ilman tiettyjä sääntönmukaisuuksia saattaa aiheuttaa hankaluuksia sopeutua varusmiespalveluksen säännölliseen rytmiin ja toimintaan suuren joukon mukana. Sosiaalisten taitojen vähyys tai puuttuminen kokonaan aiheuttaa ryhmästä syrjäytymistä ja johtaa yhä suurempaan ahdistumiseen oudossa ympäristössä, jossa ei voi olla yksin juuri missään. Tutkimuksen mukaan varusmiespalveluksen on vuosittain 2000-luvulla keskeyttänyt noin 1500 nuorta mielenterveydellisistä syistä johtuen. Keskeytyksistä vajaa puolet aiheutuu sopeutumishäiriöistä. Sopeutumattomuus ei varusmiespalveluksessa ole varsinaisesti mielenterveyteen liittyvä diagnoosi, vaan reaktiivista masennus- ja ahdistusoireilua, joka menee ohitse muutamassa kuukaudessa. Tästä johtuen sopeutumishäiriöistä kärsiviä ei voida tavoittaa ennakkoterveystarkastuksissa, joissa käydään tavallisesti 1,5 - 2 vuotta ennen palveluksen aloittamista. (Siilasmaa 2010, 67; Hoikkala ym. 2009, 57.) Vastuu edellytysten luomiseen selviytyä varusmiespalveluksessa ja suomalaisessa yhteiskunnassa on periaatteessa nuorten vanhemmilla. Tietoyhteiskunnassa valvutuneet nuoret saavat ja hankkivat tietoa eri tietojärjestelmien kautta joskus jopa liikaakin. Tämä ei kuitenkaan poista tarvetta nuorten opastamiselle muun muassa oikeansuuntaisten harrastusten valinnassa tiettyjen perusvalmiuksien kartuttamiseksi myöhempää elämää varten.

Vanhempien työmäärästä usein aiheutuva kiireellinen elämänrytmi heijastuu vääjäämättä ajankäyttöön, joka vanhempien ja lasten välille jää viikoittaiseen kanssakäymiseen. Tämä saattaa aiheuttaa, että vanhempien ja lasten harrastukset kärsivät ja lapset ovat yhä enenevässä määrin yksin kotona tai viettävät aikaa kaupungilla. Omaa aikaa perheen kesken ei enää juurikaan ole. Perheissä ei ehditä keskustelemaan elämän perusasioista, harrastaa monipuolisesti, ruokaila perheen parissa ja yleensäkin viettää aikaa yhdessä. Valitettavasti edellä kuvatut asiat heijastuvat usean nuoren toimintakykyyn selviytyä erilaisista tilanteista varusmiespalveluksen aikana ja myöhemmin yhteiskunnan toimijana.

Nuorten liikunnalliset harrastukset parantavat fyysistä toimintakykyä ja niiden suosiminen sekä niissä kannustaminen ovat avainasemassa fysiologisten vammojen ja sairauksien ehkäisemisessä varusmiespalveluksen aikana ja myöhemmissä elämän eri tilanteissa. Nuoret tulisi saada useammin pois tietokoneiden ja pelikonsolien parista ja ymmärtämään, mikä merkitys liikunnalla on ihmisen tuki- ja liikuntaelimistön fyysiselle terveydelle. (Hoikkala ym. 2009, 305 - 309.) Tämä ei tarkoita, että pelikoneita ei hankita lainkaan, vaan ehkä oikean suhteen löytämistä niiden ja liikunnallisten harrastusten osalta. Varusmiespalveluksen keskeyttämisistä noin 20 % johtuu tuki- ja liikuntaelinsairauksista. (Siilasmaa 2010, 68.)

Näiden sairauksien taustalla on ylipainoa, joka syntyy usein vääristä ruokailutottumuksista ja liikunnan puutteesta. Liikunnan vähäisyys aiheuttaa fyysisessä toimintakyvyssä tarvittavien lihasten puuttumista ja ongelmia toimia olosuhteissa, jotka vaativat elimistöltä muutakin kuin teknisten apuvälineiden käyttökykyä.

Psyykkinen toimintakyky ja fyysinen toimintakyky liittyvät hyvin usein toisiinsa. Sotilas tarvitsee taistelukentän olosuhteissa selvitäkseen toimintakykyä, jossa hän kykenee valitsemaan tilanteeseen sopivan välineistön ja varustuksen parantaakseen fyysistä toimintakykyään. (Toiskallio 1998, 177 - 178.) Nuorilta tulee vaatia kodin olosuhteissa esimerkiksi osallistumista kotitöihin, jotta opittuja kykyjä on mahdollista käyttää ja soveltaa varusmiespalveluksessa ja normaaleissa elämäntilanteissa. Henkilökohtaisista varusteista huolehtiminen, sängyn petaaminen, hygieniasta huolehtiminen ja säänmukainen pukeutuminen ovat asioita, joissa psyykkinen ja fyysinen toimintakyky yhdistyvät. Varusmiespalvelus kehittää edelleen edellä mainittuja taitoja, sillä armeijan varusteita kuitataan palveluksessa mittava määrä, niiden säilymistä kontrolloidaan säännöllisillä tarkastuksilla ja perusteettomissa häviämistapauksissa materiaali joudutaan korvaamaan. Suurten joukkojen siirtymisistä koulutuspaikasta toiseen aiheutuvat tiukat aikataulut opettavat hallitsemaan ajankäyttöä ja osin valvotut peseytymiset opettavat huolehtimaan tarvittavasta hygieniasta kasarmi- ja kenttäolosuhteissa. Kesän ja talven mukanaan tuomat ääriolosuhteet kehittävät yksilön toimintakykyä selvitä vaativissa lämpimissä ja kylmissä olosuhteissa, joissa korostuvat muun muassa oikean nestetasapainon säilyttäminen riittävällä nesteen nauttimisella ja säänmukainen pukeutuminen helle- tai pakasolo-suhteissa. (Hoikkala ym. 2009, 403.) Tällaista oikeiden valintojen ja toiminnan kautta tulevaa toimintakykyä ei opita oleskelemalla pääosan aikaa vain sisätiloissa.

Sosiaalista toimintakykyä vaativat taidot kehittyvät tilanteissa, joissa ollaan tekemisissä toisten henkilöiden kanssa. (Toiskallio 1998, 178.) Nuorten kaveruussuhteilla on sosiaalisten taitojen kehittämisessä merkittävä asema. Näitä kaveruussuhteita on löydettävissä koulumaailmassa ja harrastusten kautta. Vanhempien ja nuorten kanssakäyminen on myös oleellinen tekijä sosiaalisuuden kehittämisessä. Siksi olisi myös tärkeää löytää aikaa perheen sisäisille keskusteluille. Sosiaalisten taitojen puuttuminen vaikeuttaa varusmiespalveluksen suorittamista merkittävästi, sillä silloin on heti alkuvaiheessa vaarassa jäädä sosiaalisesti ryhmän ulkopuolelle. Tämä saattaa johtaa yksilön ahdistumiseen ja henkiseen tilaan, jossa keskeyttäminen koetaan ainoaksi keinoksi selvitä senhetkisestä tilanteesta. (Siilasmaa 2010, 70.) Sosiaaliset taidot tarkoittavat myös normaaleiden käytöstapojen oppimista ja käyttämistä tarvittavissa tilanteissa.

Sosiaalisen toimintakyvyn ohella eettis-moraalinen toimintakyky ohjaa sotilasta tekemään vastuullisia ja oikeudenmukaisia ratkaisuja. Eettisyys on vastuullisuutta toisiin ihmisiin, kuten vastuunkantamista toisista joukon jäsenistä varusmiespalveluksen aikana. (Toiskallio 1998, 178.) Sosiaalisuus opettaa ryhmässä toimimista, mutta eettisyyden kautta sotilas ei vastaa vain itsestään tilanteissa, joissa ryhmän edun asettaminen oman edelle tuottaa joukolle suuremman hyödyn. Moraalinen toimintakyky on oikeudellisesti oikean ja väärän tunnistamista ja oikean valinnan tekemistä.

Varusmiespalveluksen aikana koulutetaan sotilaita teoriassa ja käytännössä eettis-moraalisten ratkaisuiden tekemisessä ja sitä kautta toimintakykyisemmiksi sotilaiksi. Esimerkiksi varusmiesten johtaja- ja kouluttajakoulutuksessa kehitetään ajattelua suuntaan, missä joukon etu on asetettava oman edun edelle. Vastuullisuutta toisista ihmisistä, oikeudellisuuden ja oikean sekä väärän tunnistamista yhteiskunnassa tulee opettaa nuorille jo hyvin varhaisesta iästä alkaen. Asevelvollisuusaikana ei enää kyetä muuttamaan yksilön käsityksiä, mikäli hänelle ei ole niitä aiemmin missään opetettu. Varusmiespalveluksen aikana voidaan asevelvollisen käsityksiä eettisestä ja moraalisesta toimintakyvystä vahvistaa, jolloin sillä on usein vaikutusta myös hänen toimintaansa yhteiskunnan kansalaisena. Varusmiespalvelus opettaa ottamaan huomioon toiset ihmiset, mikä parantaa yhteistoimintakykyä erilaisissa tilanteissa ja opettaa toimimaan pienryhmissä. Lisäksi palvelus opettaa itsekuria, itsestä huolehtimista ja lisää henkistä kasvua. (Hoikkala ym. 2009, 408.) Ne ovat taitoja, joita ilman yhteiskunnassa on lähes mahdotonta tulla toimeen.

3.3 Varusmiespalveluksessa koulutettavat valmiudet ja pätevyyydet

Varusmiespalvelus tuottaa sotilastaitojen oppimisen ohella laajalti hyödyllisiä kansalaistaitoja, kuten se sosiaalistaa ja opettaa ryhmässä toimimista. (Siilasmaa 2010, 79; Hoikkala ym. 2009, 402 – 408.) Sotilaallisissa harjoituksissa luonnossa liikkuminen parantaa kykyä toimia olosuhteissa, joihin monet nuoret eivät ole sitä aiemmin tottuneet. Sotilaallisissa harjoituksissa saaduista kokemuksista he oppivat arvostamaan luonnon tarjoamia mahdollisuuksia virkistäytyä olosuhteissa, jotka poikkeavat täysin taajamien ja kaupunkien olosuhteista.

Maastossa ei ole mukana tietokoneita kuin siinä määrin, mitä sotilaskoulutuksessa on välttämätöntä muun muassa tarvittavien yhteyksien muodostamiseksi sekä muina teknisinä apuvälineinä. Tämä mahdollistaa huomion keskittämisen esimerkiksi erilaisten työvälineiden käsittelyyn, jotka eivät enää kuulu monenkaan nuoren osaamisvalikoimaan. (Siilasmaa, 2010, 70.) Osa näistä opituista asioista on siis konkreettista, mutta osa on sellaista, jota ei välttämättä itse tiedosta. Näistä opituista taidoista saattaa olla kuitenkin hyötyä myöhemmin. (Siilasmaa 2010, 97; Hoikkala ym. 2009, 402 – 408.) Varusmiesten itsenäisen työskentelyn taidot ja ryhmätyötaidot lisääntyvät monissa eri tilanteissa. Heille annetaan itsenäisiä, vastuullisia tehtäviä, jollaisia he eivät ole välttämättä aiemmin elämässään tottuneet tekemään. Esimiehistä tehtävät tuntuvat aina hyvinkin yksinkertaisilta, mutta varusmiehille ne eivät sitä kuitenkaan ole, ja ne auttavat yksilön taitojen kehittämisessä.

Johtajakoulutukseen osallistuneiden taidot ja toimintakykyisyys lisääntyvät merkittävästi vuoden aikana. Johtamis-, esiintymis-, ja vuorovaikutustaidot kasvavat, kun aliupseeri- tai reserviupseerikoulun jälkeisellä johtajakaudella on riittävästi johtamissuorituksia, joita henkilökunta voi arvioida ja antaa henkilökohtaista palautetta johtamisvalmiuksien kehittämiseksi. Arviointi ja palautteen antaminen tulee perustua annettuun koulutukseen ja niiden valmiuksien tason toteamiseen. Johtajavalmiuksien kehittämisessä tulee numeerinen arviointi jättää vähemmälle huomiolle ja keskittyä enemmänkin sanalliseen arviointiin ja kahdenkeskiseen henkilökohtaiseen palautteeseen koulutettavan kanssa. Henkilökohtainen palaute on usein helppo jättää pois ohjelmasta vedoten tiukkoihin koulutusaikatauluihin, mutta nimenomaan tällaisella palautteen antamisella on erityisen suuri merkitys johtajana kehittymisen kannalta. Tämä siitä syystä, että keskustelussa esimies ja alainen pystyvät konkreettisemmin tuomaan näkemyksiään esiin ja näin alainen kokee saavansa yksilönä ohjausta ja ehkä jopa kehittyä johtajana oman pohdiskelun kautta.

Puolustusvoimien päätehtävä ei ole antaa varusmiespalvelusta suorittaville nuorille kansalaiskasvatusta, vaan sotilaskoulutusta kriisiajan tilanteiden varalta. Varusmiespalveluksen aikana on kuitenkin mahdollista saada monialaista koulutusta ilman nuorelle aiheutuvia kustannuksia. Koulutus tuottaa osaamista, joista merkittävimpiä ovat johtajakoulutus, kuljettajakoulutus ja ensiapukoulutus. (Siilasmaa 2010, 10.) Koulutuksesta on hyötyä monelle suoraan opiskelualaani liittyvien taitojen kehittymisen osalta. Johtajakoulutukseen osallistuneet ovat saaneet perusteet ihmisten johtamiseen liittyen ja usein merkittävien yritysten johtohenkilöiden taustalla on asevelvollisena suoritettu johtajakoulutus.

Varusmiespalveluspalvelus antaa koko miesten ikäluokalle ja vapaaehtoisille naisille käsityksen johtamisesta, käskyjen noudattamisesta, johtajien ja alaisten välisestä suhteesta sekä miten alaisista tulee huolehtia. He ovat myös kertoneet, että saamansa puolustusvoimien johtajakoulutus on antanut hyviä valmiuksia ja perusteita tulevalle työuralle. (Siilasmaa 2010, 96; Laitinen 2010, 185.) Tällöin syntyy myös käsitys siitä, miten hyvän johtajan tulee toimia ja vastaavasti syntyy myös kuva siitä, miten ei tule toimia esimerkkinä alaisille.

Poliiseiksi, vartijoiksi tai muuten turvallisuusalalle aikovat varusmiehet ovat kokeneet sotilaspoliisikoulutuksen antamien valmiuksien edesauttaneen heidän alansa opiskeluissa tai suoraan työelämässä. (Siilasmaa 2010, 52.) Lääkintähenkilöstön osalta koulutuksessa ovat oman alansa taitoja päässeet hyödyntämään siviilissä lääkintäalan opintonsa aloittaneet tai valmiit alan ammattilaiset, kuten lääkärit ja ensihoitajat. Lisäksi lääkintä- tai hoitoalalle pyrkivät ovat perehtyneet alansa perusteisiin puolustusvoimien ammattilaisten ohjauksessa. Kaikille varusmiehille yhteiset lääkintäkoulutuksen teoriaoppitunnit ja käytännön harjoitukset ovat lisänneet valmiuksia toimia nopeaa reagointikykyä vaativissa tilanteissa, kuten liikenneonnettomuuksissa ja sairaskohtaustapauksissa. Puolustusvoimien merkitys ensiaputaitojen kouluttajana on hyvin merkittävä, sillä volyymillä mitattuna se on Suomen Punaisen Ristin jälkeen toiseksi suurin kouluttaja. (Siilasmaa 2010, 97.)

Kansalaiskasvatukseen kuuluvissa aihealueissa yksilöt saavat koulutusta, joissa käsitellään terveyttä, oikeanlaisia ravitsemustottumuksia, päihteitä ja niiden riskitekijöitä. Seksuaaliterveyttä opetetaan lääkärin oppitunneilla. Lisäksi perehdytään yleiseen hygieniaan ja kenttähygieniaan sekä siivouksen teoriaan että käytäntöön. Liikenneturvallisuudesta on sekä teoriaoppitunteja että myös useamman tunnin käytännön harjoitus. Oleellista on hyödyntää näiden aiheiden koulutuksessa alan ammattilaisia, jotta näkökulma ei rajoitu ainoastaan puolustusvoimien toimintoihin. Kantahenkilökunnan ammattitaito on rajallinen huomioonottaen aiheiden laaja-alaisuus.

Yleiseen asevelvollisuuteen kuuluu perustuslain mukaan varusmiespalveluksen suorittamisen rinnalla mahdollisuus siviilipalvelukseen. Siviilipalvelus on kestoltaan 362 vuorokautta. Siviilipalveluksen voi suorittaa kuka tahansa niin haluava asevelvollinen henkilö, jonka uskonnollinen tai eettinen vakaumus estää varusmiespalveluksen suorittamisen. Vakaumusta siviilipalvelukseen hakeutumiseen ei tarvitse perustella. Lisäksi siviilipalveluksen joutuu suorittamaan naisten vapaaehtoisessa palveluksessa ollut nainen, joka keskeyttää ennen kuin 45 päivää on kulunut hänen astumisestaan palvelukseen.

Siviilipalvelus koostuu noin kuukauden mittaisesta koulutusjaksosta ja noin 11 kuukauden mittaisesta työpalvelusta. Siviilipalveluksesta on varusmiespalveluksen rinnalla hyötyä nuorelle ja hänelle kuuluvat samat edut kuin varusmiespalvelusta suorittavalle. Koulutusjaksolla on kolme eri suuntautumisvaihtoehtoa: Pelastustoimi ja väestönsuojelu, yleissivistys ja kansalaistoimi sekä ympäristön- ja kulttuuriomaisuuden suojelu. Työpalvelun voi suorittaa valtion tai kunnan laitoksessa tai toimielimessä, evankelis-luterilaisessa tai ortodoksisessa kirkossa tai yleishyödyllisessä säätiössä, yhteisössä tai yhdistyksessä. Siviilipalveluksen tarjoaman koulutuksen myötä sen suorittaja saa arvokasta kokemusta yleissivistävältä koulutusjaksolta sekä suorittamaltaan työpalvelun alalta. (Työ- ja elinkeinoministeriö tietoa siviilipalvelukseen ha- keutuvalla 21.2.2011; Siilasmaa 2010, 44 – 45.)

3.4 Naisten vapaaehtoinen asepalvelus

Demokraattiseen yhteiskuntaan kuuluu oleellisesti myös tasa-arvon tunnustaminen ja toteut- taminen kaikilla aloilla. Yleinen asevelvollisuus ei ole ulotettu koskemaan naisia, mutta tasa- arvon nimissä on naisillakin mahdollisuus osallistua maanpuolustuksen järjestelyihin suorit- tamalla naisten vapaaehtoisen asepalveluksen. Vuosittain tämän mahdollisuuden kautta ha- keutuu palvelukseen noin 500 naista, joista noin 400 aloittaa vapaaehtoisen palveluksen ja noin 300 suorittaa sen loppuun asti. Naisten keskeyttämisprosentti on noin 25. (Siilasmaa 2010, 47; Myllyniemi 2010, 42.) Naisilla on lisäksi mahdollisuus keskeyttää ilmoituksella palvelus 45 ensimmäisen päivän aikana. Täysin palvelevista naisista noin 70 prosenttia suorit- taa johtajakoulutuksen, jossa kaikki kriteerit ovat miehille ja naisille samat. Internet keskus- telusivuilla on esitetty näkökanta, jonka mukaan olisi aiheellista laajentaa asevelvollisuus myös naisia koskeväksi kansalaisvelvollisuudeksi. Tämä saattaisi vaikuttaa positiivisesti kansalai- siin. Tällöin ei kaikkien miesten tarvitsisi osallistua juuri asepalveluksen suorittamiseen ja maanpuolustusvastuu ymmärrettäisiin kuuluvan entistä enemmän kaikille. Samalla sen näh- täisiin edistävän naisten osallistumista maanpuolustustyöhön ja siihen liittyvään keskusteluun ja päätöksentekoon. (Oikeus vai velvollisuus keskustelusivusto, 18.12.2010.)

Aktiivisten naisten hakeutumista palvelukseen tulisi edistää, vaikka puolustusvoimilla ei ole varsinaisesti tarvetta saada määrällisesti lisää palvelusta suorittavia. Tarvittavan informaation puuttuminen saattaa johtaa siihen, että motivoituneet, fyysisesti hyväkuntoiset, hyvinkin maanpuolustustahtoiset ja elämässä aktiiviset nuoret naiset eivät mahdollisesti hakeudu palvelukseen. Eli motivoituneita palvelukseen hakeutuvia saattaisi naisissa olla enemmänkin kuin mitä osassa nuoria miehiä on. Tällöin tulisi myös kilpailua pääsystä tiettyihin tehtäviin, kun naiset näyttäisivät osaamisensa miesten rinnalla. Miehet puolestaan pyrkisivät myös nostamaan tasoaan kilpailuhenkisessä tilanteessa, jossa naisten ei katsota olevan omalla alallaan. Tämä tuo lisää tehokkuutta ja edesauttaa puolustusvoimien kulttuurin muutoksessa. Naisten hakeutuminen palveluksen jälkeen puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen ja poliisin tehtäviin on koettu myönteisenä asiana. (Siilasmaa 2010, 47 – 49.)

Puolustusvoimien etu on saada varusmiespalvelukseen paras aines koko ikäluokasta. Myös halukkaiden ja aktiivisten työelämässä olevien naisten mahdollisuutta osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan tulee edistää. Nykyään osallistuminen vaatii usein heidän vapaiden tai lomapäivien käyttämistä tähän toimintaan. Tämä vaatisi maanpuolustuskurssien uudelleen organisoimista, jotta naisten ja asevelvollisten osallistuminen vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön olisi tasa-arvoista. (Siilasmaa 2010, 47 – 49.)

4 ASEVELVOLLISUUDEN SUORITTAMISESTA SAATAVA HYÖTY YHTEISKUNNAN KANNALTA

4.1 Suomalainen maanpuolustusjärjestelmä muutospainissa

Yleinen asevelvollisuus on muodostunut 1800-luvun puolivälissä. Kansalaiset kannattavat asevelvollisuuden säilyttämistä keskeisenä puolustusratkaisuna, ja sitä pidetään lähes pyhänä järjestelmänä, josta ei tule luopua. Suomalaisessa kansallisessa identiteetissä asevelvollisuus on osoittautunut merkittäväksi elementiksi. (Rummakko 2006, 26 - 27.)

Yleisen asevelvollisuuden vankkaan asemaan ovat lähtökohtaisesti vaikuttaneet muun muassa talvisota ja jatkosodan torjuntataistelut sekä niiden myötä syntyneet tarinat ja kertomukset (myytit ja legendat) sankarillisista sotilaista. Lisäksi elokuvat ja suomalainen kirjallisuus, samoin kuin koko asevelvollisuusjärjestelmä lähes koko miesten ikäluokan kattavana kasvatusjärjestelmänä, ovat muokanneet asevelvollisuudesta koko yhteiskuntaelämän eräänlaisen kivijalan. Samalla kun yleinen asevelvollisuus on muutoksessa, on toisaalta myös sitä kautta koko suomalainen yhteiskunta yhtä lailla muutoksen kentässä. (Kiikka 2004, 30.)

Puolustusjärjestelmän rakentamiseen käytössä oleva rahoituskehys määrittelee merkittävän osan siitä, millä tavoin se on kustannustehokkaasti mahdollista toteuttaa. Noin 60 000 sotilaan ammatti-armeija on huomattavasti kalliimpi kuin 250 000 sotilaan reserviarmeija, joka kytetään nykyisellä järjestelmällä tuottamaan (Siilasmaa 2010, 12.) Sotilaallisella liittoutumisella ei ole ratkaisevaa merkitystä asevelvollisuusjärjestelmän kannalta. Suomi on kuitenkin vastuussa oman maansa puolustamisesta ja tarvitsee puolustusjärjestelmän, jossa eri puolustushaarat ja niiden vastuulla olevat maa-, meri- ja ilmapuolustus ovat tasapainossa keskenään. Toisaalta mahdollisen liittoutuminen pakottaa yhtenäistämään teknistä välineistöä ja vähentämään reservin määrää sekä lisäämään niitä käyttävien palkatun henkilöstön määrää. (Kiikka 2004, 32.)

Puolustusbudjettiin kohdistuvat taloushaasteet aiheuttavat 2010-luvun puolivälissä tarpeen vähentää puolustusvoimien normaaliolojen vahvuutta sekä muuttaa samalla toimintatapoja. Asevelvollisuutta on myös kehitettävä talouden muutospaineissa, mutta turvattava sen toimivuus edelleen kaikkia nuoria miehiä koskevana velvollisuutena ja mahdollisuutena suorittaa naisten vapaaehtoinen asepalvelus. Valikoivan asevelvollisuuden malli ei ole toimiva ratkaisu, sillä se laskisi vähitellen motivaatiota suorittaa varusmiespalvelus ja johtaisi lopulta koko asevelvollisuusjärjestelmän lakkaamiseen. Vapaaehtoisuuteen perustuvaan järjestelmään ei olisi myöskään vaihtoehtoinen ratkaisu, sillä siihen ei riittäisi halukkaita henkilöitä. (Siilasmaa 2010, 8 – 10.)

4.2 Asevelvollisuuden rooli yhteiskunnan tukipilarina

Suomalaisten arvomaailmassa yksi merkittävä suomalaisuuden piirre ja ilmenemismuoto on maanpuolustustahto ja maanpuolustuksen kannatus. Se on Elinkeinoelämän valtuuskunnan arvotutkimuksen perusteella merkittävästi korkeammalla tasolla kuin missään muualla Länsi-Euroopan maissa (Sinkko 2005, 122.) Yleisen asevelvollisuuden myötä koko ikäluokan kouluttaminen maanpuolustuksen tarpeisiin kohottaa ja ylläpitää kansalaisten maanpuolustustahtoa. Kansalaisvelvollisuuttaan suorittaville nuorille miehille ja vapaaehtoisille naisille asevelvollisuus tarjoaa yhdistävän ja kasvattavan kokemuksen sekä edistää yhteiskunnallisia arvoja ja yhteiskuntarauhaa. Varusmieskoulutuksen liittäminen muuhun yhteiskuntaan on nähty erittäin tärkeäksi. Valtakunnallisiin koulutusjärjestelmiin verrattaessa Puolustusvoimien antama varusmieskoulutus tulee liittää osaksi yhtenäistä järjestelmää, jotta siitä on hyötyä myös siviilissä. Varusmiespalveluksesta saatava hyöty on elinehtona koko järjestelmän toimivuudelle, sillä mikäli palvelusaika koetaan haitaksi yksilön kehittymiselle tai hukkaan heitetyksi ajaksi, on sillä asevelvollisuuden suorittamisen kannalta monia heikentäviä tekijöitä (Siilasmaa 2010, 88.) Se voi vaikuttaa palveluksen keskeyttäneiden määrän kasvuun, palveluksen välttämiseen, siviilipalveluksen suosion nousuun, yleisen palvelusmotivaation heikkenemiseen ja jopa johtajakoulutukseen hakeutumiseen 12 kuukauden palvelusajan välttämiseksi. Kehityksellä olisi vaikutusta ennen pitkää myös julkiseen keskusteluun yleisen asevelvollisuuden merkityksestä ja yhteiskunnallisesta asemasta. Asevelvollisuudella on merkitystä suomalaisen yhteiskunnan tukipilarina.

Yksi varusmiespalveluksen yhteiskunnallisista vaikutuksista on sen kautta syntyvät valmiudet erilaisiin ammatteihin, yksilön päätöksentekokyvyn kehittyminen, ammattitaidon ja johtamistaidon kehittyminen, ryhmätyöskentelytaitojen lisääntyminen ja mahdollisen työttömyyden keskeytyminen. (Siilasmaa 2010, 97.) Työttömyyden vähenemisestä syntyy säästöjä, kun työttömyyskorvausten maksaminen lakkaa. Toisaalta taas uusiin ammatteihin saatavien valmiuksien merkitys on selvästi myönteinen niiden kohdalla, jotka olivat palvelukseen astuesaan työttömiä.

Varusmiespalveluksen aikana on mahdollisuus saada erilaisia oikeuksia ja pätevyyskoulutusta. Hankitut pätevyudet eivät hyödytä vain puolustusvoimien tarpeita, vaan niistä on yleensä hyötyä myös yksilöille itselleen ja siviilialojen yrityksille, joiden palvelukseen mahdollisesti siirrytään varusmiespalveluksen jälkeen. Esimerkiksi noin 80 % raskaan kaluston ammattiautoilijoista koulutetaan vuosittain Puolustusvoimien kuljettajakoulutuksessa. (Siilasmaa 2010, 97.)

Useat työnantajat arvostavat edelleen varusmiespalveluksen tai naisten vapaaehtoisen palveluksen suorittamista hakeuduttaessa työelämän palvelukseen. He kokevat, että varusmiespalveluksen suorittanut on teoriassa saanut hyvät valmiudet toimia yhteiskunnan kunniallisena kansalaisena ja siten osaa toimia sekä käyttäytyä monissa eri tilanteissa verrattuna henkilöön, joka ei ole varusmiespalvelusta suorittanut. Tarvittaessa työnantaja voi palvelustodistuksesta todeta ne kurssit, jotka miehistön tai johtajakoulutuksen käynyt on palveluksen aikana suorittanut, ja saada siten kokonaiskuvan henkilön erityisosaamisalueista.

Asevelvollisuusjärjestelmä tuottaa merkittävää reserviä myös muiden viranomaisten tukemiseen tarvittaviin yhteiskunnan olojen turvaamistehtäviin. Se on myös huomioitu puolustusvoimien normaaliolojen tehtäviä määrittäessä. Lisäksi osallistuminen kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin on keskeinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Osallistumisen tavoitteena on pyrkiä parantamaan kansainvälistä turvallisuutta ja siten vahvistaa myös Suomen turvallisuutta. Yleinen asevelvollisuus mahdollistaa myös henkilöstön tuottamisen kriisinhallintaoperaatioihin. (Siilasmaa 2010, 23.)

Asevelvollisille kutsunnoissa sekä varusmiespalveluksen aikana tehtävät lääkärintarkastukset antavat paljon tietoa ikäluokan terveydestä. Lääkärintarkastukset ovat käytännössä viimeinen tilaisuus selvittää ja puuttua koko miespuolisen ikäluokan terveyden riskitekijöihin. Naisten vapaaehtoisen asepalveluksen tultua mahdolliseksi vuonna 1994 tilaisuus koskee myös pientä, valikoitunutta otosta naispuolisesta ikäluokasta. Selvitettäviä, kansanterveydellisesti merkittäviä riskitekijöitä ovat muun muassa alkoholismi, mielenterveyden ongelmat ja liikalihavuuden aiheuttamat haitat. (Siilasmaa 2010, 108.) Asevelvollisuusjärjestelmällä saadaan siis merkittävää tutkimustietoa maan väestön terveydestä. Puolustusvoimien ei kuitenkaan katsota olevan nuorten aikaisempien tapojen suuntaa muuttava organisaatio ja siitä vastuussa oleva, mutta ainakin sillä on mahdollisuus vielä aikuisiän kynnyksellä vaikuttaa heidän terveystottumuksiinsa. Säännölliset ruokailuajat ja ruokiin käytettävien elintarvikkeiden suunnitelmallisuus ovat omalta osaltaan edistämässä oikeansuuntaisia ruokailutottumuksia.

Liikunnan monipuolisuus, riittävyys sekä sen rasittavuuden suhteuttaminen viikoittaiseen palvelusrytmiin ovat monelle varsin positiivinen kokemus. Aineenvaihdunnan vilkastuminen laihduttaa monia ylipainosta kärsiviä ja saa heidät jaksamaan paremmin päivittäisessä palveluksessa. Varsinaisia mielenterveydellisiä ongelmia kohdattaessa on lääkäreillä mahdollisuus ohjata varusmiehiä ammattilaisten hoitoon. Useimmiten henkisten vaikeuksien ilmetessä palveluksessa on kyse kuitenkin sopeutumisvaikeuksista täysin uudenlaiseen tilanteeseen. Varusmiespalveluksen mukanaan tuomat positiiviset tottumukset on olennaista saada jatkumaan koko palveluksen ajan ja etenkin sen jälkeen siviilielämässä. (Hoikkala ym. 2009, 225; Myllyniemi 2010, 40.)

Kuolemantapaukset ovat harvinaisia varusmiespalvelusta suorittavien keskuudessa. (Kiuru ym. 2007, 20.) Valitettavat tapaukset johtuvat usein inhimillisistä virheistä, tai ne ovat itsemurhatapauksia, joilla on hyvin harvoin yhteyttä varusmiespalvelukseen. Kuolemantapaukset tutkitaan aina perusteellisesti. Tutkinnan päämääränä on ennaltaehkäistä varusmiesten itsemurhia. Itsemurhiin pyritään vaikuttamaan ennaltaehkäisevästi koulutusta ja valvontaa tehostamalla. Yhteiskunnan kannalta varusmiespalveluksen tai siviilipalveluksen suorittavat nuoret ovat paremmassa asemassa kuin ne, jotka keskeyttävät palveluksen tai eivät suorita varusmiespalvelusta tai siviilipalvelusta. Yhteiskunnassa varusmiespalveluksen käymättömät ovat enemmän ongelmaisia tai vaarassa syrjäytyä, kun taas varusmiespalveluksen suorittajiin on mahdollista saada jonkinlaista otetta työelämän, opiskeluiden tai terveydellisten elämäntapojen kannalta. Varusmiespalveluksen suorittaminen luo samanlaista kokemuspohjaa, jonka voi jakaa sen suorittaneiden keskuudessa. Yhteisöllisyys, omakohtaiset kokemukset, sosiaaliset asiat ja maanpuolustukseen liittyvät näkemykset ovat keskeisiä asevelvollisuuden yhteiskunnallisia vaikutuksia. Ne ovat verkottuneessa Suomessa tärkeä nuoria yhdistävä tekijä ja olennainen, voimakas osa suomalaisuutta.

Viranomaiset haluavat naisten määrää lisättävän muun muassa poliisiin, rajavartiolaitoksen ja kriisinhallinnan tehtävissä ja sen takia viranomaiset ovat pitäneet hyvin positiivisena sen, että naisia on hakeutunut yhä enemmän poliisiin ja rajavartiolaitoksen tehtäviin suorittuaan naisten vapaaehtoisen asepalveluksen. Naisten vapaaehtoisen asepalveluksen yleistymisen on viranomaisten näkökulmasta hyvinkin kannatettava asia. (Siilasmaa 2010, 48.). Yhteiskunnan kannalta asevelvollisuusjärjestelmä toimii rekrytointikanavana Puolustusvoimille ja muille viranomaisille.

5 YHDISTELMÄ

Tutkielman tekijä on suorittanut tutkimustyötä tehdessään lähdekritiikkiä analysoidessaan käytettyjen lähteiden sisältämää informaatiota työn kannalta. Peruslähtökohtana on ollut se, että jokainen lähde on osittainen, tiettyyn lähteen kirjoittajan kontekstiin ja näkökulmaan sidottu. Tämän takia tutkijan tehtävänä on ollut lähteiden kontekstualisoiminen eli liittäminen sellaiseen asiayhteyteen, joka tässä työssä helpottaa asiayhteyden ymmärtämistä. Kun miettii lähteen luotettavuutta, on lähde suhteutettava muihin lähteisiin ja pohdittava, onko se niihin nähden edustava vai ei. Poikkeako muiden lähteiden antama kuva esimerkiksi teoreettisesta keskustelusta, ja jos poikkeaa, niin miten? Tässä mielessä tutkija pystyy lähdekritiikkiin vain, jos hän tuntee aluetta yli omien lähteidensä.

Tutkimustyössä esitetyissä yleisen asevelvollisuuden hyötytekijöistä voidaan pohtia, antavatko ne oikeanlaista kuvaa tarkasteltavan aiheen todellisuudesta. Esitetyt hyötynäkökohdat eivät edusta vain tutkijan omaan maailmakatsomukseen perustuvaa mielipidettä. Useasta tutkimustyössä käytetystä lähteestä on löydettävissä toisiaan tukevat seikat näille esitetyille näkökohdille. Keskeisimmät lähteet; Asevelvollisuusraportti 2010, Nuorisobarometri 2010 ja Tunnetut sotilaat, edustavat osaltaan tätä reliaabelia tutkimusaineistoa. Tutkimuksissa ja raporteissa on tuotu esiin asevelvollisten olosuhteita, mielipiteitä ja kokemuksia varusmiespalveluksesta. Kokemukset eivät perustu vain varusmiespalvelusaikaan, vaan niissä on huomioitu myös aikaa ennen ja jälkeen palveluksen. Näin ollen havainnot eivät ole vain sattumanvaraisia ja edustavat tutkimustyön realibiliteettiä.

Realibiliteetti on ehdoton edellytys tutkimustyön validiteetille, joka määrittelee tutkitaanko sitä, mitä on tarkoituskin tutkia. Olennaista validiteetin arvioinnin kohdalla on se, että tulisi olla aina jokin vertailukohta, johon tutkimuksen tietoja voidaan verrata. Tässä tutkimustyössä yleisen asevelvollisuudesta saatava hyöty sen suorittajien ja yhteiskunnan kannalta on verrattavissa eri tutkimuksiin samasta aihealueesta. Tärkeää tutkimustyön luotettavuuden kannalta on myös se, että pyritään suorittamaan kaikki tutkimustyön vaiheet huolellisesti ja johdonmukaisesti. Tämän tutkimustyön osalta se tarkoittaa vaiheita tutkimusongelman määrittelystä ja kysymysten laadinnasta tulosten analysointiin ja tutkimustyön tulosten raportointiin saakka.

Suomalaisessa kulttuurissa yleinen asevelvollisuus on diskurssi ja yhteiskunnallinen ilmiö, joka nojaa yhteiseen kieleen ja yhteisiin kokemuksiin. Se kuuluu siten keskiverron suomalaisen miehen henkilökohtaiseen ja siten myös kansalliseen identiteettiin. Yleisellä asevelvollisuudella on vaikuttavuutta niin yksilö, kuin myös yhteiskunnallisella tasolla.

Yhteiskunnallisella tasolla sen vaikuttavuus liittyy opintoihin, työelämään, kansanterveyteen ja näiden kautta Suomen talouteen. Yksilön kannalta tarkasteltuna ei voida kiistää yleisen asevelvollisuuden merkitystä vastuuseen, arvoihin, tai yhteenkuuluvaisuuden tunteeseen. Näitä seikkoja ei voida muuntaa aina rahaksi tai millään mittareilla mitata. Koska asepalvelus on viimeinen lenkki koko miesväestön kouluttamisessa, on se osa yhteiskunnan koulutusjärjestelmää ja kansalaisten elinikäistä oppimista.

Asevelvollisuutta suorittavat nuoret ovat hyvin kriittisiä keskusteltaessa armeijasta saatavasta hyödystä. Ensimmäisenä saattaa tulla mieleen ainoastaan, että ”on opittu odottamaan kiireen kautta” ja ”opittu kuluttamaan aikaa tekemättä mitään”. Nämä ajatukset muuttuvat kuitenkin vähitellen palveluksen jälkeen suuntaan, jossa ymmärretään ja havaitaan se kaikki oppi ja hyöty, mitä palveluksen aikana elämää varten on saavutettu.

Laajentamalla yleistä asevelvollisuutta koskemaan myös muita kokonaisturvallisuuden aloja voidaan se nähdä kokonaisvaltaisempänä ja tehokkaampana kuin nykyisellään. Tällöin kansalaisvelvollisuuden tarjoamat erilaiset mahdollisuudet antavat nuorelle mahdollisuuden tutustua eri alojen työelämään ja toimivat myös rekrytointikeinona turvallisuutta ja hyvinvointia tuottaville yrityksille.

”Asevelvollisuus on kansantaloudellisestiärkevin tapa muodostaa Suomen puolustamiseksi tarvittava puolustuskyky. Asevelvollisuus tuottaa riittävän kokoisen ja osaavan reservin, se on kustannustehokas ja mahdollistaa muualla yhteiskunnassa hankitun osaamisen hyödyntämisen asevoimissa.” (Siilasmaa 2010, 109)

Julkinen keskustelu yleisen asevelvollisuuden kehittämisestä vaikuttaa myös siihen kohdistuvaan yleiseen mielipiteeseen. Tämä on koettu pääsääntöisesti uhkana puolustusvoimien suunnalta. Nyt kun asiaa on selvitetty ja yleinen asevelvollisuus tulevaisuudessakin nähty Suomen puolustusjärjestelmän todellisena vaihtoehtona, voidaan asevelvollisuutta kehittää jatkossa julkisesti vastaamaan yksilöiden ja yhteiskunnan sille asettamiin haasteisiin.

Tutkimustyön näkökulmaa voidaan laajentaa jatkossa käsittelemään yleisen asevelvollisuuden haasteita ja mahdollisuuksia muuttuvassa eurooppalaisessa turvallisuusympäristössä. Silloin tulisi kysymykseen myös pohdinta mahdollisen Suomen Nato-jäsenyyden aiheuttamista vaikutuksista yleiselle asevelvollisuudelle.

LÄHTEET

Julkaistut lähteet

- Eskola, Jari & Suoranta, Juha. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen, Vastapaino, Tampere
- Gadamer, Hans – Georg. 2005. Hermeneutiikka, Vastapaino, Tampere
- Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko, Sajavaara Paula. 2004. Tutki ja kirjoita, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä
- Hoikkala Tommi, Salasuo Mikko, Ojajärvi Anni. 2009. Tunnetut sotilaat , Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä
- Huhtinen, Aki-Mauri (toim.). 2002. Sotilaallisen tutkimuksen tieteenfilosofiset perusteet ja menetelmät, Hakapaino Oy, Helsinki
- Huhtinen, Aki-Mauri (toim.). 2001. Oppilasupseerit tutkijoina, Oy Edita Ab, Helsinki
- Kiikka, Jarmo (toim.). 2004. Näkökulmia Suomen turvallisuuspoliittiseen ratkaisuun sekä maanpuolustuksen käsitteeseen ja järjestelyihin, Oy Edita Prima Ab, Helsinki
- Kiuru, Pertti & Riipinen, Toni (toim.). 2007. Asevelvollisuusjärjestelmän yhteiskunnallisia vaikutuksia, Kirjapaino Keili Oy, Helsinki
- Norreklit, Lennart. 2006. The double hermeneutics of life world, Danish Centre for Philosophy and Science Studies, Aalborg, Denmark
- Rummakko, Sanna (toim.). 2006. Tahdon asia, suomalainen maanpuolustus murroksessa, Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.
- Salonen, Toivo. 2007. Tieteenfilosofia, Juvenes Print, Tampere
- Siilasmaa, Risto. 2010. Suomalainen asevelvollisuus - "Puolustuksen perusta, yksilöä motivoiva ja myönteisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia korostava", Painoyhtymä, Porvoo

Sinkko, Risto (toim.). 2005. Arvot ja velvollisuudet isänmaan puolustuksessa, Hakapaino Oy, Helsinki

Toiskallio, Jarmo. (toim.). 1998. Toimintakyky sotilaspedagogiikassa, Ykkös-Offset Oy, Vaasa

Tuomi, Ari & Sarajärvi, Anneli. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki

Sähköiset lähteet

Finlex, Ajantasainen lainsäädäntö, Asevelvollisuuslaki 28.12.2007/1438 [verkkojulkaisu].

Edita Publishing Oy [ylläpitäjä ja tuottaja].
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071438> (Viitattu 22.12.2010.)

Kehitysyhteistyön palvelukeskus, Vaikuttavuus, Määritelmät [verkkojulkaisu]. Helsinki: Kehitysyhteistyön palvelukeskus [ylläpitäjä ja tuottaja].

<http://www.kepa.fi/toiminta/koulutus/seuranta-ja-arviointi/vaikuttavuus-verkossa/maaritelmät> (Viitattu 28.2.2011.)

Keskustelusivusto yleisestä asevelvollisuudesta kiinnostuneille [verkkojulkaisu]. (http://www.oikeusvaivelvollisuus.fi/app/forum/group_show/) (Lainattu 18.12.2010.)

Linturi, Maija. 2003. Metodix - Tieteellinen menetelmäpalvelu [verkkojulkaisu]. Mikkeli:

Metodix Oy:n ja Internetix / Otava opisto [ylläpitäjä ja tuottaja].
www.metodix.com/showres.dll/fi/metodit/methods/metodiartikkelit/disk_empi_tut... (Viitattu 22.12.2010.)

Myllyniemi, Sami. 2010, Nuorisobarometri [verkkojulkaisu]. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura [ylläpitäjä ja tuottaja].

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/nuorisobarometri2010.pdf (Viitattu 21.2.2011.)

Laitinen, Kari J. 2010, Nuorisobarometri [verkkojulkaisu]. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura [ylläpitäjä ja tuottaja]. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/nuorisobarometri2010.pdf (Viitattu 21.2.2011.)

Puolustusvoimat [verkkojulkaisu]. Puolustusvoimat [ylläpitäjä ja tuottaja]. http://www.puolustusvoimat.fi/portal/puolustusvoimat.fi/puolustusvoimain_komentaja/puheet/puheet_2010 (Lainattu 20.9.2010.)

Saaranen-Kauppinen Anita & Puusniekka Anna. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 21.12.2010.)

Tampereen yliopisto [verkkojulkaisu]. Tampereen yliopisto, viestinta@uta.fi [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.uta.fi/laitokset/tsph/perttu/pdf/meklin.pdf> (Viitattu 3.3.2011.)

Työ- ja elinkeinoministeriö, 2011 – Tietoa siviilipalvelukseen hakeutuvalla [verkkojulkaisu]. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.tem.fi/index.phtml?s=2433> (Viitattu 21.2.2011.)

Wikipedia, Yhteiskunta [verkkojulkaisu]. Wikimedia Foundation [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Yhteiskunta> (Lainattu 1.3.2011.)